

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Yleisötilaisuus, esteellisyys, pyörätuoli, tilavaraus, selonottovelvollisuus

Diaarinumero: YVTLTK/8XX/2020

Antopäivä: XX.XX.2021

Vammansa takia liikkumiseensa pyörätuolia käyttävä hakija katsoi tulleen syrjityksi kun vastaajan järjestämä yleisötilaisuus oli järjestetty esteellisissä tiloissa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta totesi, että hakija ei ollut mennyt tapahtumapaikalle. Hakija oli kuitenkin ennen tilaisuutta selvittänyt tilan esteettömyyttä tilaisuuden järjestäjältä. Tässä yhteydessä hakijalle oli selvinnyt, ettei asiassa ollut etukäteen mahdollista varmistua siitä, että tila olisi hakijalle esteetön siten, että hän pääsisi osallistumaan tilaisuuteen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, että hakijan selvitystoimenpiteet ja hänen niihin saamansa vastaus olivat uskottavasti muodostaneet hakijalle syyn olla menemättä tapahtumapaikalle ja hän oli näin ollen voinut henkilökohtaisesti olla esteellisen tapahtuman aiheuttaman välillisen syrjinnän kohteena.

Kaupungin rakennusvalvontapalveluiden lausunnon mukaan ravintolan tilat eivät täyttäneet voimassa olevia esteettömyysmääräyksiä.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta totesi, että tilaisuus ja siihen osallistuminen ovat avoimeen yhteiskunnalliseen kulttuurielämään osallistumista, johon yhdenvertaista osallistumista YK:n vammaisyleissopimus turvaa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta on ratkaisuihissaan katsonut, että yleisölle avoimeksi tarkoitettun tapahtuman järjestäjän on lähtökohtaisesti etukäteisesti varmistuttava siitä, että tapahtumaan on esteetön pääsy.

Vastaaja oli vedonnut olleensa siinä käsityksessä, että tila oli ollut esteetön. Lautakunta totesi, että tilaisuuden järjestäjätahona toimineen vastaajan edustaja ei ollut ainakaan kaikilta osin etukäteisesti varmistunut tilan esteettömyydestä. Myös vastaaja oli todennut, ettei tilan esteettömyys ollut sellaisella tasolla, että hakija olisi voinut luottaa sen olevan hänelle riittävä, sekä ilmoittanut pidättäytyvänsä vastaisuudessa tilaisuuksien järjestämisestä kyseisessä tilassa, elleivät sen esteettömyystiedot ja -tilanne parane. Tilan esteettömyyden oli katsottava jääneen siten myös tilaisuuden järjestäjälle epäselväksi. Vastaajan menettelylle ei ollut selvitetty olleen hyväksyttävää tavoitetta. Lautakunta totesi, että hakijalle oli perustellusti voinut jäädä se käsitys, ettei tila ole siten esteetön, että hakija olisi voinut osallistua tapahtumaan hänelle turvallista esteetöntä kulkuväylää käyttäen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi vastaajan välillisesti syrjineen hakijaa ja kielsi sitä uusimasta tai jatkamasta syrjintää.

(ei lainvoimainen)

Asian tausta

Hakija on vammainen ja käyttää liikkumiseensa sähköpyörätuolia. X -säätio on järjestänyt yleisölle avoimen julkistamistilaisuuden "Mistä puhumme, kun puhumme eriarvoisuudesta?" ravintola O:ssa 11.2.2020.

Hakijan vaatimukset

Hakija pyytää yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaa toteamaan, että X -säätio on syrjinyt häntä hänen vammaisuutensa perusteella ja kieltämään syrjinnän jatkossa.

Hakijan vaatimusten perusteet

Vastaaja oli järjestänyt yleisölle avoimen tilaisuuden esteellisessä ravintolassa, joten vastaajan menettely oli ollut syrjivää. Hakija oli pyrkinyt osallistumaan tilaisuuteen, mutta hakijan ei kuitenkaan ollut mahdollista päästä tilaan sen esteellisyydestä johtuen.

Hakija oli ollut vastaajaan yhteydessä ennen tilaisuutta ja selvittänyt tilan esteettömyyttä. Hakija ei uskaltanut lähteä niin sanotulle "kaljaluiskalle", sillä sähköpyörätuoli painaa noin 250 kg, ja ottaen huomioon, että luiskan jyrkkyydestä ei ollut tietoja. On syytä epäillä, että "kaljaluiska" ei muutoinkaan ole asianmukainen tapa järjestää esteettömyyttä. Esteettömyyttä ei selvästikään ollut huomioitu tilaisuuden järjestelyissä.

Palveluntarjoajan ilmoitukseen tilojen esteettömyydestä luottaminen ei ole hyväksyttävä peruste kohdella ihmisiä eriarvoisesti vammaisuuden perusteella.

Vastaisuudessa asian huomioinen ei poista aiemman syrjinnän moitittavuutta.

Ratkaisevaa on se, että hakijalle syntyi vahva käsitys siitä, että tilat eivät olleet esteettömät.

Asiassa ei ollut kysymys kohtuullisten mukautusten arvioinnista.

Vastaajan vastaus

X -säätio kiistää menetelleensä syrjivästi yleisötilaisuutta järjestäessään.

Vastaajan vastauksen perusteet

Kyseinen tilaisuus oli ensimmäinen, jonka vastaaja oli järjestänyt ravintola O:ssa. Vastaaja varmisti ennen tilaisuutta myös tilan esteettömyyttä ja sai vastauksen ravintolalta, että tilaan on esteetön pääsy luiskaa pitkin, ja tarvittaessa ravintolan henkilökunta avustaa sisäänpääsyssä. Tilaan oli aiemmin kuljetettu luiskaa pitkin reilusti yli 200 kg:n kuormia. Ravintolan wc-tiloihin oli pääsy myös pyörätuolilla. Vastaaja tiedotti asiasta myös ennen tilaisuutta Facebook-sivullaan ja suoraan asiasta kysyneille. Lisäksi vastaaja varmisti, että

paikalla oli myös vastaajan oma työntekijä avustamassa ja varmistamassa sisäänpääsyä tilaan.

Vastaajan mukaan on selvää, ettei tilan esteettömyys ollut sellaisella tasolla, että hakija olisi luottanut sen riittävän. Vastaaja on asiasta pahoillaan. Vastaaja on ollut asiasta yhteydessä ravintolaan, ja vastaisuudessa vastaaja ei järjestä tilaisuuksia kyseisessä tilassa, elleivät esteettömyystiedot ja -tilanne parane.

Vastaisuudessa tilaisuuksia järjestäessään vastaaja pyrkii aina itse käymään paikan päällä varmistamassa tilan esteettömyyden, eikä vain luota tilan vuokraajan ilmoitukseen asiasta.

Vastaaja katsoo kuitenkin, että se on pyrkinyt toimimaan käytettävissä olevin tavoin tilaisuuden esteettömyyden varmistamiseksi. Vastaaja on tiedustellut tilan esteettömyydestä ennakolta ja uskonut selvityksen perusteella tilan olevan esteetön, järjestänyt paikalle henkilön auttamaan sisäänpääsyssä ja tiedottanut asiasta osallistujille.

Vastaaja on tarkastanut toimintatapojaan, jotta vastaisuudessa kaikki työntekijät olisivat tietoisempia esteettömyyskysymyksistä eikä tulevaisuudessa pääsisi syntymään edes epäilyä tilaisuuksien esteettömyydestä.

Rakennusvalvontapalveluiden lausunto

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta on pyytänyt kaupungin Rakennusvalvontapalveluilta tilojen esteettömyydestä lausuntoa, jonka rakennusvalvontapalvelut on toimittanut lautakunnalle 14.8.2020.

Lausunnossa on todettu, että Ravintola O sijaitsee kiinteistön 1. kerroksessa ja sen sisäänkäynti on kadun puolella. Asuinkerrostalorakennus on valmistunut vuonna 1940, ja kyseinen nyt Ravintola O:n käytössä oleva pääravintolatilalla on merkitty ravintolatilaksi jo alkuperäisissä rakennuslupapiirustuksissa. Ravintolan sisäänkäynti on näissä suunnitelmapiirustuksissa esitetty muutaman portaan kautta. Liikuntaesteisille sovelletun rakentamisen lainsäädäntöä ei kiinteistön rakentamisen aikaan ollut. Rakennusratkaisu on tyypillinen tuon aikakauden tuote, jossa ei ollut huomioitu esteettömyyttä ja nykyisin rakennuslainsäädännössä huomioitua rakentamisen tapaa, joka soveltuu tasapuolisesti kaikille, myös liikuntaesteisille.

Lausunnon mukaan O -ravintolan sisäänkäynti ei täytä nykyisiä esteettömyysmääräyksiä.

Ravintola O toimii tiloissa, jotka on suunniteltu ravintolakäyttöön eikä kyseiseen ravintolatilaa kohdistuen ole haettu rakennus- tai toimenpidelupia.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo vastaajan välillisesti syrjineen hakijaa, kun se on järjestänyt yleisölle avoimen tilaisuuden esteellisissä tiloissa, ja kieltää vastaajaa jatkamasta tai uusimasta syrjivää menettelyä.

Perustelut

Sovellettavat säännökset

Suomen perustuslain (731/1999) 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Pykälän 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Yhdenvertaisuuslakia (1325/2014) sovelletaan sen 2 §:n 1 momentin mukaan julkisessa ja yksityisessä toiminnassa.

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä muun muassa vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Välittömänä syrjintänä pidetään yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan sitä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa. Syrjintä on yhdenvertaisuuslain 13 §:n mukaan välillistä, jos näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella, paitsi jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen (27/2016, CRPD, jäljempänä YK:n vammaisyleissopimus) 5 artiklan 2 kohdan mukaan sopimuspuolet kieltävät kaiken syrjinnän vammaisuuden perusteella ja takaavat vammaisille henkilöille yhdenvertaisen ja tehokkaan oikeussuojan syrjintää vastaan syrjintäperusteesta riippumatta.

YK:n vammaisyleissopimuksen yleisperiaatteista säätävän 3 artiklan mukaan yleissopimuksen periaatteena on muun muassa esteettömyys ja saavutettavuus, joista säädetään sopimuksen 9 artiklassa. Sopimuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan vammaisille henkilöille on varmistettava muiden kanssa yhdenvertainen pääsy fyysiseen ympäristöön, kuten yleisölle avoimiin tai tarjottaviin palveluihin. Näitä toimia, joihin sisältyy saavutettavuuden esteiden tunnistaminen ja poistaminen, sovelletaan muun muassa rakennuksiin ja muihin sisä- ja ulkotiloihin. Artiklan 2 b kohdan mukaan sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet, joilla varmistetaan, että yksityiset tahot, jotka tarjoavat yleisölle avoimia tai tarjottavia tiloja ja palveluja, ottavat huomioon kaikki esteettömyyden ja saavutettavuuden osatekijät vammaisten henkilöiden kannalta.

YK:n vammaisyleissopimuksen 30 artiklan 1 c kohdan mukaan sopimuspuolet tunnustavat vammaisten henkilöiden oikeuden osallistua yhdenvertaisesti muiden kanssa kulttuurielämään ja toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen, että vammaiset henkilöt pääsevät paikkoihin, joissa tarjotaan kulttuuriesityksiä tai –palveluja.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen hyväksymistä koskevan hallituksen esityksen mukaan sopimuksen 9 artiklan mukainen esteettömyyttä ja saavutettavuutta koskeva velvoite on yksi yleissopimuksen keskeisimmistä läpileikkaavista teemoista. Sopimuspuolilla on tässä aktiivinen toimintavelvoite. (HE 284/2014 vp s. 31.)

YK:n vammaisyleissopimuksen toteutumista valvovan komitean mukaan sopimuksen tarkoittama saavutettavuus liittyy ihmisryhmiin, kun taas kohtuulliset mukautukset liittyvät

yksilöihin. Velvollisuus turvata saavutettavuus on olemassa jo ennen kuin yksilö pyytää päästä johonkin paikkaan tai käyttää jotakin palvelua. Komitean mukaan sopimuksen 5 artiklan 2 kohdan mukainen syrjintäkielto velvoittaa sopimusvaltiot selkeästi määrittelemään kielletyksi syrjinnäksi muun muassa avoimien palvelujen pariin pääsemisen epäämisen. (Committee on the Rights of Persons with Disabilities, General Comment No. 2 (2014), kpl:t 25 ja 29.)

Esteettömyyttä koskevista vaatimuksista sekä yleis- ja pysyväisluonteisista esteettömyystoimenpiteistä ei säädetä yhdenvertaisuuslaissa, vaan muualla lainsäädännössä. Rakennetun ympäristön ja rakentamisen esteettömyys perustuu maankäyttö- ja rakennuslainsäädännössä asetetuille tavoitteille. (HE 19/2014 vp s. 37 ja 79 sekä HE 284/2014 vp s. 32.)

Kysymyksenasettelu

Asiassa on ensinnäkin arvioitava, syntyykö hakijan vaatimusten perusteella oletettava syrjinnästä. Mikäli syrjintäoletettaman katsotaan syntyneen, on arvioitava, onko vastaaja esittänyt syrjintäoletettaman kumoavaa selvitystä.

Asian arviointi

Syrjintäoletettaman syntyminen

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan syrjintäoletettava syntyy, jos vireillepanijan esittämien tai muiden asiaa käsiteltäessä esiin tulleiden seikkojen perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun. Ensisijaisesti vireillepanijan on esitettävä sellaista näyttöä tapahtumien kulusta tai muusta tosiseikastosta, jonka perusteella asiaa objektiivisesti arvioiden voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun. Pelkkä väite tai epäily syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta ei riittäisi oletettaman syntymiseen. (HE 19/2014 vp s. 93.)

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan merkitystä ei ole sillä, onko tekijän tarkoituksena ollut syrjiä, jos menettelyä on objektiivisin perustein arvioituna pidettävä syrjintänä. (HE 19/2014 vp s. 71.)

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että hakija ei selvityksensä mukaan ollut mennyt tapahtumapaikalle. Hakemuksen ja sen liitteiden perusteella hakija oli kuitenkin ennen tilaisuutta selvittänyt tilan esteettömyyttä tilaisuuden järjestäjältä. Tässä yhteydessä hakijalle oli selvinnyt, ettei asiassa ollut etukäteen mahdollista varmistua siitä, että tila olisi hakijalle esteetön siten, että hän pääsisi osallistumaan tilaisuuteen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että hakijan selvitystoimenpiteet ja hänen niihin saamansa vastaus ovat uskottavasti muodostaneet hakijalle syyn olla menemättä tapahtumapaikalle ja hän on näin

ollen voinut henkilökohtaisesti olla esteellisen tapahtuman aiheuttaman välillisen syrjinnän kohteena.

Kaupungin rakennusvalvontapalveluiden lausunnon mukaan ravintolan tilat eivät ole täyttäneet voimassa olevia esteettömyysmääräyksiä.

Edellä selostetuilla perusteilla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että asiassa syntyy olettava välillisestä syrjinnästä.

Syrjintäolettamien kumoaminen

Vastaajan on syrjintäolettamien kumotakseen osoitettava, ettei syrjinnän kieltä ole rikottu. Koska asiassa on syntynyt olettava välillisestä syrjinnästä, vastaajan on yhdenvertaisuuslain 13 §:n mukaisesti osoitettava, että sen menettelylle on ollut hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat olleet asianmukaisia ja tarpeellisia.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa aluksi, että tilaisuus ja siihen osallistuminen ovat avoimeen yhteiskunnalliseen kulttuurielämään osallistumista, johon yhdenvertaista osallistumista YK:n vammaisyleissopimus turvaa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta on ratkaisuihissaan katsonut, että yleisölle avoimeksi tarkoitettun tapahtuman järjestäjän on lähtökohtaisesti etukäteisesti varmistuttava siitä, että tapahtumaan on esteetön pääsy (ks. esim. 18.4.2019 annetut ratkaisut asioissa 410/2018 ja 442/2018 ym.).

Vastaaja on vastauksessaan vedonnut olleensa siinä käsityksessä, että tila on esteetön. Lautakunta toteaa, että hakijan hakemuksensa liitteenä toimittamassa viestinvaihdossa käy kuitenkin ilmi, että tilaisuuden järjestäjätahona toimineen vastaajan edustaja ei ollut ainakaan kaikilta osin etukäteisesti varmistunut tilan esteettömyydestä. Myös vastaaja on todennut, ettei tilan esteettömyys ollut sellaisella tasolla, että hakija olisi voinut luottaa sen olevan hänelle riittävä, sekä ilmoittanut pidättäytyvänsä tilaisuuksien järjestämisestä kyseisessä tilassa, elleivät sen esteettömyystiedot ja -tilanne parane. Tilan esteettömyyden on katsottava jääneen siten myös tilaisuuden järjestäjälle epäselväksi. Vastaajan menettelylle ei ole selvitetty olleen hyväksyttävää tavoitetta. Lautakunta toteaa, että asiassa saadun selvityksen perusteella hakijalle on perustellusti voinut jäädä se käsitys, ettei tila ole siten esteetön, että hakija voisi osallistua tapahtumaan hänelle turvallista esteetöntä kulkuväylää käyttäen.

Edellä selostetuilla perusteilla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, ettei vastaaja ole esittänyt sellaista näyttöä, joka kumoaisi asiassa saadun selvityksen perusteella syntyneen syrjintäolettamien.

Johtopäätös

Vastaaja ei ole kumonnut asiassa syntynyttä syrjintäolettamia.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo vastaajan välillisesti syrjineen hakijaa ja kieltää sitä uusimasta tai jatkamasta syrjintää.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 1 ja 2 momentti ja 22 §

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 2 § 1 momentti, 8 § 1 momentti, 10 §, 13 § ja 28 §

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (SopS 26-27/2016) 2 artikla, 3 artikla, 5 artikla 2 kohta, 9 artikla 1 ja 2 kohdat, 30 artikla 1 kohta

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuohjaus liitteenä.

Asian ovat päättäneet Outi Anttila, Paula Ilveskivi, Merja Heikkonen, Husein Muhammed ja Timo Saranpää. Asian esittelijä Maija Salmi Lipiäinen.